

Agnieszka Szewczyk

TECHNOLOGIE MULTIMEDIALNE WSPIERAJĄCE DYDAKTYKĘ JĘZYKÓW OBCYCH

MULTIMEDIA TECHNOLOGIES TO SUPPORT TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES

Słowa kluczowe: technologie multimedialne, dydaktyka języków obcych.

Keywords: multimedia technologies, foreign languages teaching

Streszczenie

Celem artykułu jest ustalenie czy technologie multimedialne prezentują wystarczająco wysoki poziom, by mogły skutecznie wspomagać nauczanie języków obcych oraz w jakim stopniu są one wykorzystywane. Dlatego wykonana została analiza porównawcza programów multimedialnych wspomagających proces nauki języków obcych oraz badanie ankietowe sprawdzające opinie użytkowników na temat ich użyteczności, skuteczności i efektywności.

Summary

The main purpose of the article is to determine whether multimedia technologies present sufficiently high level to enable them to effectively support teaching of foreign languages and the level of their use in this goal. That is why the comparative analysis of the multimedia applications from this area was made and also was done the poll analysis viewing user reviews on their usefulness, effectiveness and efficiency.

Wstęp

Technologie informacyjne rozwijają się w postępie geometrycznym, kolejne nowinki trafiają do odbiorców na całym świecie coraz szybciej. W ciągu kilku sekund można wymienić informacje z kimś, kto znajduje się tysiące kilometrów dalej. Informacje, dostępne teraz niemal dla każdego, okrążają świat z prędkością, której jeszcze pół wieku temu nikt nie mógłby sobie wyobrazić, a które niedługo staną się przestarzałe gdyż ludzkość obrała nowy kierunek rozwoju. Po wielkiej rewolucji przemysłowej nadszedł czas rewolucji informacyjnej oraz „cywilizacji trzeciej fali”, w której największą wartość mają informacja i wiedza, a dominującym sektorem gospodarki są usługi. To układ, który wzajemnie się napędza – ludzie tworzą nowe technologie by ułatwić sobie życie, robić wszystko lepiej i szybciej – w związku z tym tryb życia każdego człowieka również przyspiesza, ciągle więc potrzeba nowych ulepszeń i ułatwień. Równie

dynamicznie rozwijają się metody komunikacji. Już teraz ludzkość ma możliwość komunikowania się z każdym miejscem na Ziemi czy prowadzenia międzykontynentalnej wideokonferencji, co zapewniają nowoczesne technologie. Dlatego tak niezwykle ważna jest znajomość języków obcych, aby można było w pełni wykorzystać te możliwości i poszerzać swoje horyzonty, poznawać nowe kultury i komunikować się z dowolną osobą w dowolnym miejscu, bez względu na dzielącą odległość. Ludzie czują również potrzebę szybszej i efektywniejszej nauki i pragną narzędzi, które pozwoliłyby zaoszczędzić im czas lub chociaż uprzyjemnić ten, dla niektórych trudny i uciążliwy, proces zdobywania wiedzy. Przedstawione programy multimedialne, przynajmniej z założenia, mają w tym pomóc.

Celem artykułu jest ustalenie czy technologie multimedialne prezentują wystarczająco wysoki poziom by mogły skutecznie wspomagać nauczanie języków obcych oraz w jakim stopniu są one wykorzystywane. Dlatego wykonana została analiza porównawcza programów multimedialnych wspomagających proces nauki języków obcych oraz badanie ankietowe sprawdzające opinie użytkowników na temat ich użyteczności, skuteczności i efektywności.

Rola technologii multimedialnych w nauce języków obcych

Obserwując kierunek, w którym zmierza rozwój cywilizacji, można dojść do wniosku, że dominującym środkiem komunikacji między ludźmi stają się komputery. Jednocześnie stają się one coraz częściej wykorzystywanymi narzędziami w edukacji, między innymi w edukacji językowej. Dzieje się tak między innymi dlatego, że bezpośredni kontakt z rodzowitymi użytkownikami danego języka obcego jest zazwyczaj ograniczony lub w ogóle nie występuje. Korzystanie z technologii informacyjnej umożliwia zatem dostęp do autentycznych wypowiedzi, aktualnych wiadomości na stronach WWW, czy też komunikacji głosowej z użytkownikami danego języka, głównie w gronie rówieśników. Rola technologii w nauce języków obcych staje się coraz większa, a systematyczne z niej korzystanie powoli zaczyna zmieniać jakość nauki języków. Istotnym czynnikiem popularności tej metody edukacji (wyłącznej lub jako uzupełnienie dla tradycyjnych metod) może być duża dostępność darmowych materiałów oraz elastyczność czasu i miejsca nauki. Dzięki temu efektywność nauki zależy w mniejszym stopniu od zasobów finansowych oraz dostępności wolnego czasu, a w większym od indywidualnej motywacji osób uczących się.

Wzrost dostępności technologii informacyjnej, a co za tym idzie dostęp do sieci Internet, silnie koreluje ze wzrostem znaczenia wielkich języków. Język angielski jest językiem globalnym, według badań „Europeans and their Languages”¹, sporządzonych na zlecenie Unii Europejskiej, posługuje się nim 51%

¹ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf, tłum. „Europejczycy i ich języki”.

mieszkańców Europy. Również język niemiecki staje się językiem Europy – komunikuje się w nim 32% Europejczyków. Jeśli wyłączyć z tego użytkowników, dla których jest to język ojczysty, sytuacja wygląda następująco: język angielski zna 38% mieszkańców Europy, dla których nie jest to język narodowy, natomiast język niemiecki zna 14% Europejczyków.

Wybrane aspekty nauki języka obcego

Aby móc ocenić efektywność programów wspomagających naukę języków obcych należy sprecyzować, jak przebiega proces nauczania i co jest w nim istotne, jakie są metody nauki języków obcych i co świadczy o ich skuteczności. W dobie globalizacji i Internetu oraz coraz większej wiedzy na temat funkcjonowania mózgu i faktu, że każdy z nas uczy się inaczej, powstają coraz to nowsze metody nauczania języków obcych. W obliczu tej różnorodności metodycy i psychologowie próbują odpowiedzieć na pytanie, jaki jest najszybszy i najprzemijniejszy sposób przyswojenia języka obcego.

Pierwszym skojarzeniem związanym z nauką języka nieojczystego są tradycyjne sposoby znane nam ze szkoły, takie jak metoda gramatyczno-tłumaczeniowa. Jest to jedna z najstarszych metod nauczania języka obcego. Jak wskazuje sama nazwa systemu, jest on ukierunkowany zwłaszcza na język pisany i skupia się na nauce zasad gramatycznych oraz zastosowaniu ich w tłumaczeniu tekstów obcojęzycznych natomiast słownictwo poznawane jest poprzez tłumaczenie go na język ojczysty.

W tej metodzie nauka przebiega w języku ojczystym uczniów, na który tłumaczone są różne teksty oraz omawiane pod kątem struktur gramatycznych z częstym wykorzystaniem porównań pomiędzy dwoma językami. Sprawdzanie umiejętności uczniów odbywa się głównie poprzez tłumaczenie zdań zgodnie z przekonaniem, że jeśli uczeń potrafi przetłumaczyć zdanie, to potrafi także mówić w obcym języku. Wadą tej metody jest przede wszystkim fakt, że nie umożliwia rozwijania zdolności mówienia w obcym języku, a kluczowymi umiejętnościami są pisanie i czytanie². Ponadto zazwyczaj lekcja przeprowadzona tą metodą nie uwzględnia indywidualnych różnic pomiędzy uczącymi się języka. Jedyną jej zaletą jest zapewnienie uczniom silnych podstaw gramatycznych języka obcego, choć warto podkreślić że gramatyka zazwyczaj jest wyjęta z kontekstu³. W nowoczesnym podejściu nauczania języków metoda ta jest już zapomniana. Odejście od systemu gramatyczno-tłumaczeniowego sprawiło, że większy nacisk zaczęto przywiązywać do porozumiewania się. Przyjęło się uwa-

² <http://www.isel.edu.pl/teoria/rozdzial.php?nr=2> Metody nauczania języków obcych

³ <http://www.tlumaczenia-angielski.info/metodyka/grammartranslation.htm>

zać, że na sukces nauczania języków obcych składa się opanowanie pięciu sprawności językowych:

- słuchanie ze zrozumieniem;
- mówienie;
- czytanie ze zrozumieniem;
- pisanie;
- znajomość gramatyki.

Rozwijanie tych umiejętności jest podstawą opanowania języka obcego. Coraz częściej pojawia się pogląd, że dwie pierwsze odgrywają największą rolę i właśnie te sprawności należy rozwijać w pierwszej kolejności. Uznaje się wręcz, że podobnie jak przy nauce języka ojczystego – dozwolone jest popełnianie błędów o ile nie powodują one zakłócenia komunikacji; innymi słowy, najważniejsze, żeby przekazać to, co się chce przekazać, tak, aby być zrozumianym natomiast poprawność językowa schodzi na drugi plan. W niektórych metodach najważniejsze jest samo przełamanie się do mówienia, nawet jeśli w wypowiedzi występują błędy. Narzędziami nowoczesnych metod są więc głównie dialogi, symulacje, oglądanie filmów, odgrywanie ról, gry, zabawy i dyskusje prowadzone w parach i grupach. Problemy gramatyczne powinny pojawiać się niejako „przy okazji” tak, aby uczniowie opanowując pewien materiał potrafili go praktycznie, ale też poprawnie wykorzystać.

Ważne jest aby program wspomagający naukę języka obcego umożliwiał pracę nad wszystkimi tymi umiejętnościami oraz pozwalał szlifować te, z którymi uczący się ma najwięcej problemów. *Zdolności każdego człowieka są zróżnicowane ze względu na predyspozycje do przyswajania poszczególnych funkcji języka.* Jedni błyskawicznie opanowują wymowę danego języka natomiast inni lepiej radzą sobie z gramatyką lub czytaniem, natomiast jeszcze inni będą mieli indywidualne problemy z pisaniem. Właściwy dobór metod nauczania umożliwia szlifowanie tych zdolności, które najbardziej tego wymagają⁴.

Wiedza na temat nauki języków obcych oraz coraz to nowsze metody ich nauczania sprawiają, że nauka staje się coraz bardziej efektywna, a przede wszystkim zdecydowanie bardziej interesująca niż metoda gramatyczno-tłumaczeniowa. Ponadto dzięki zdobyciom techniki nauka kojarzy się bardziej z przyjemnością, a nie z obowiązkiem. Komputery, Internet oraz odtwarzacze MP3 powinny być powszechnie używane do uatrakcyjnienia procesu zdobywania wiedzy ale także do jego polepszenia. Nauka z wykorzystaniem metod multimedialnych jest bardziej wydajna, ponieważ są podczas niej zaangażowane obie półkule mózgowie. Badania wykazują, że tradycyjna metoda nauczania oparta na

⁴ L. Głowacka-Michejda, *Cała prawda o nauce języka angielskiego*. Internetowe Wydawnictwo Złote Myśli sp. z o.o, Warszawa 2009.

wykładach (wykorzystujących zmysł słuchu) i czytaniu tekstów (zmysł wzroku) nie wykorzystuje pełnego potencjału umysłu. Odkrycie, że każda z półkul mózgu człowieka pełni inne funkcje stanowi rewolucję w świecie nauki. Badania EEG wykazały, że podczas mówienia, liczenia oraz rozwiązywania zagadek logicznych bardziej aktywna jest lewa półkula. Lewa półkula zajmuje się więc racjonalizacją, logiką, szczególnie. Natomiast podczas zadań, które wymagają wyobraźni czy wizualizacji pobudzona jest półkula prawa. Jest ona odpowiedzialna za formy, kolory, wyobraźnię i ogólny obraz⁵ „Synchronizacja półkul mózgowych zapewnia harmonijną współpracę obu półkul, szybsze przetwarzanie informacji oraz łatwiejszą ich syntezę. Lewa i prawa półkula odpowiadają za inny rodzaj informacji, dlatego ważne jest, aby w celu efektywnej i wydajnej pracy mózgu zawsze pracowały one w harmonii⁶”. Istotne jest więc, aby podczas nauki języka obcego, kiedy pracuje lewa półkula, pobudzać do pracy prawą półkulę przy pomocy obrazów, wyobraźni oraz emocji. Pomóc w tym mogą multimedia, które w przeciwieństwie do książek czy wykładów, oddziałują na cały mózg. Oglądając filmy wideo, które pobudzają emocje stymuluje się prawą półkulę, dzięki czemu człowiek uczy się szybciej i więcej zapamiętuje.

Wymogi odnośnie do programu komputerowego wspierającego naukę języka obcego

Rynek programów multimedialnych wspomagających naukę języka obcego jest bardzo szeroki, dlatego należy ustalić kryteria, które powinny spełniać nowoczesne programy do nauki języka.

Według J. Bigaja⁷ w sferze wychowawczej program powinien spełniać następujące wymogi:

- w programie powinny być zawarte „nagrody” zapewniające uczniom przeżycie sukcesu;
- informacje zwrotne powinny pojawiać się szybko;
- tematyka programów powinna być interesująca – wtedy nauka sprawia przyjemność;
- uczeń powinien mieć możliwość pracy w tempie które mu odpowiada i wyboru ćwiczeń stosownie do własnych potrzeb;

⁵ <http://realtkaniny.pl/wordpress/index.php/2011/04/13/podzielony-mozg-czyli-o-dwoch-polkula-ch/>

⁶ M. Pasternski, *Efektywna nauka*, Internetowe Wydawnictwo Złote Myśli sp. z o.o., Warszawa 2010.

⁷ J. Bigaj, *Wykorzystanie Internetu i multimediiów w nauczaniu języka niemieckiego*, „Języki Obce w Szkole” 2005, 3.

- po zakończeniu pracy z programem uczeń może prześledzić błędy i wykonać ćwiczenie powtórnie;
- uczeń ma różnego rodzaju pomoce, z których może skorzystać w trakcie rozwiązywania ćwiczeń;
- niepoprawne odpowiedzi są komentowane i opatrywane wskazówkami pomagającymi w ich poprawieniu.

Z punktu widzenia psycholingwistyki dobry program powinien:

- zawierać ćwiczenia pobudzające różne zmysły;
- posiadać system inteligentnych powtórek;
- dawać swobodę w planowaniu nauki, dostosowywać ją do indywidualnego tempa uczenia się oraz planu dnia, dawać możliwość ustawienia „urlopu”;
- zawierać system rozpoznawania mowy;
- zawierać wideo – kurs wzbogacony filmami uatrakcyjni naukę;
- ćwiczenia powinny być różnorodne i ciekawe;
- materiał powinien składać się z zagadnień istotnych i postrzeganych jako przydatne;
- kształcić wszystkie pięć umiejętności językowych (słuchanie, mówienie, czytanie, pisanie, znajomość gramatyki).

Od strony technicznej najistotniejsze są: wbudowany słownik, udźwiękowanie i łatwość obsługi.

Natomiast zalecane sposoby sprawdzania nabytych umiejętności to czytanie ze zrozumieniem, rozumienie ze słuchu, gramatyka, pisanie i wymowa.

Analizując wybrane programy pod kątem powyższych kryteriów otrzymano następujące wyniki:

1. Europlus+	82,3 punktów;
2. Profesor Henry	74,2 punktów;
3. Tell me more	73,3 punktów;
4. Angielski No problem!	48,3 punktów;
5. Supermemo Extreme English	44,6 punktów.

Najwięcej punktów (82,3) otrzymała aplikacja Europlus+. Wpływ na tak wysoką ocenę miał bardzo dobry system rozpoznawania mowy, duża liczba interaktywnych ćwiczeń oraz fakt, że aplikacja jako jedyna zawiera test pozytywny oraz testy podsumowujące. Program wykorzystuje potencjał multimedialny oraz wiedzę psycholingwistyczną. Najniżej oceniony został kurs Supermemo Extreme English (44,6 punktów). Program wykorzystuje system inteligentnych powtórek, co zwiększa efektywność nauki słówek, jednak nasycenie multimediami podczas ćwiczenia pozostałych umiejętności językowych jest ubogie. Należy zauważyć, że trzy z testowanych programów uzyskały więcej niż 70% możliwych do uzyskania w analizie punktów, co oznacza, że ich nasycenie multimediami jest bardzo wysokie i zdecydowanie wpływają one na efektywność nauki języka obcego.

Badanie stopnia wykorzystania technologii multimedialnych w dydaktyce języków obcych

W trakcie powyższego badania przeprowadzona została ankieta: Jak uczymy się języków obcych”⁸. Ankietę wypełniło 125 osób w wieku 18–30 lat, w większości uczące się angielskiego dłużej niż 1 rok. Wnioski z badań przedstawiono poniżej.

Programy komputerowe są w stanie doskonale wspierać i urozmaicać naukę języków obcych, ponieważ spełniają one główne wymogi zarówno w sferze wychowawczej jak i strictly edukacyjnej z wykorzystaniem wiedzy psycholingwistycznej. Mimo to zaledwie 45% ankietowanych korzystało kiedykolwiek z kursów multimedialnych (zarówno dostępnych online, jak i możliwych do kupienia na nośnikach), co zaskakuje tym bardziej, bo część z opisywanych programów uzyskała bardzo wysokie noty wskazujące na ich przydatność w nauce. Wysoki poziom aplikacji docenili również ankietowani, którzy określili naukę przy wykorzystaniu multimedii jako szybką (w 57% przypadków), efektywną (65%), użyteczną (51%) oraz ciekawą (68%), co według badań psycholingwistycznych, ma niezwykle istotne znaczenie na jakość i trwałość nauki. Ponadto multimedialność uatrakcyjnia naukę co wprost przekłada się na zainteresowanie uczniów, a tym samym na skuteczność poznawania nowych języków. Młodzi ludzie są otwarci na technologie i potrafią wykorzystać ich potencjał, należałoby więc położyć nacisk na edukację nauczycieli oraz pracowników systemu oświaty aby takie metody nauki były bardziej spopularyzowane. Być może tego typu rozwiązania potrzebują większej promocji, prawdopodobnie dobrym momentem jest czas kiedy w szkołach wprowadzane są e-podręczniki i system nauczania powoli w coraz większym stopniu korzysta z nowoczesnych technologii.

Należy też zauważyć, że popularność poszczególnych programów wśród zbadanych osób nie zawsze pokrywała się z oceną użyteczności przedstawioną wcześniej w niniejszej pracy. Pośród ankietowanych najczęściej wybierany był Program Henry korzystanie z tego programu wykazało aż 56% respondentów. Na drugim miejscu znajdują się Supermemo Extreme English oraz Europlus+, obydwa wskazane przez 26% ankietowanych. Nieco mniej znany okazał się program Angielski No Problem!, wybrany przez 23% respondentów. 15% uczących korzystało z aplikacji Tell Me More. Płyń z tego wniosek, że konsumenci nie zawsze wybierają programy wspomagające naukę świadomie, być może zamiast brać pod uwagę rzetelne oceny – lub nie wiedząc gdzie takie znaleźć – zwracają uwagę głównie na reklamy albo kierują się jedynie niską ceną produktu.

⁸ Ankietę opracowała i przeprowadziła studentka Uniwersytetu Szczecińskiego Justyna Pietrzyńska.

Zakończenie

Korzystanie z technologii multimedialnych pomaga w lepszej przyswajalności materiału, zapamiętywaniu jak również wymiennie wpływa na czerpanie przyjemności z procesu nauki co, jak wskazują naukowcy zajmujący się psycholingwistyką, odgrywa kluczową rolę w zdobywaniu nowych umiejętności. Aplikacje, które poprzez swoją interaktywność pobudzają obie półkule mózgowie zapewniają efektywniejszą pracę mózgu powoduje szybszą naukę.

Przeprowadzona analiza miała na celu porównanie kluczowych, z punktu widzenia wiedzy psycholingwistycznej, elementów wybranych aplikacji oraz ocenę ich sprawności z punktu widzenia określonego wcześniej wzorca. Wynika z niej, iż aplikacje komputerowe spełniają główne wymogi tak w sferze wychowawczej jak i edukacyjnej, a więc potrafią doskonale urozmaicać i wspomagać naukę języków obcych. Należy wspomnieć, że trzy z testowanych kursów multimedialnych otrzymały ponad 70% możliwych do uzyskania w analizie punktów, co oznacza, że ich nasycenie multimediami jest wysokie i zdecydowanie korzystanie z nich wpływa na efektywność nauki języka obcego.

Jednak osoby, które do tej pory nie korzystały z kursów multimedialnych nie są zainteresowane powiększaniem swojej wiedzy w ten sposób lub nie zdają sobie sprawy z istnienia takich metod, które pozwoliłyby im rozwinąć umiejętności językowe. Można zatem uznać, że technologie multimedialne wspierające proces nauczania nie są jeszcze wykorzystywane w znacznym stopniu.

Bibliografia

- Bigaj J., *Wykorzystanie Internetu i multimediiów w nauczaniu języka niemieckiego*, „Języki Obce w Szkole” 2005, 3.
- Głowacka-Michejda L., *Cała prawda o nauce języka angielskiego*. Internetowe Wydawnictwo Złote Myśli sp. z o.o, Warszawa 2009.
- Pasterski M., *Efektywna nauka*, Internetowe Wydawnictwo Złote Myśli sp. z o.o., Warszawa 2010.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf, tłum. „Europejczycy i ich języki”.
- <http://realtkaniny.pl/wordpress/index.php/2011/04/13/podzielony-mozg-czyli-o-dwoch-polkulach/>.
- <http://www.isel.edu.pl/teoria/rozdzial.php?nr=2> Metody nauczania języków obcych.
- <http://www.tlumaczenia-angielski.info/metodyka/grammartranslation.htm>.